

Barnrättslig reflektion för Region Norrbottens arbete inom minoritetspolitiken/urfolk samer 2023-2025

Den skriftliga prövningen ska vara en bilaga till beslutsunderlaget.

Vilket ärende avser prövningen?

Ange ärendets rubrik

Region Norrbottens arbete inom minoritetspolitiken - urfolk samer 2023-2025.

Dnr 00913-2022.

Inga barn får diskrimineras (artikel 2)

Vid införandet av den nuvarande minoritetspolitiken uttalade regeringen att Sverige har en lång tradition när det gäller att värna om mänskliga rättigheter och arbeta mot diskriminering. Med detta som grund är det också naturligt att stärka skyddet för de nationella minoriteterna. Internationella erfarenheter visar även att det är angeläget att staten tar minoriteters rättigheter på allvar. Staten har ett ansvar för att ge dessa grupper det stöd och skydd som behövs för att de ska kunna bevara sin särart, sin kultur och hålla sina språk levande.

Barn som tillhör en nationell minoritet och som har ett nationellt minoritetsspråk kan beröras av handlingsplanerna. Handlingsplanerna utgår från minoritetslagen och den svenska minoritetspolitiken. Syftet med minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande. Men även att stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. I Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) lyfts särskilt att barns utveckling av sin kulturella identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas (4 §). Förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande. Myndigheterna ska hålla i samråd i frågor som berör barn och unga och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar (5 a §). Handlingsplanerna för Region Norrbottens arbete inom minoritetspolitiken innehåller mål och aktiviteter som främjar just barns rätt enligt lagen.

Att ge skydd åt de nationella minoriteterna innebär att diskriminering på grund av etnicitet eller tillhörighet till nationell minoritet ska bekämpas. De nationella minoriteterna ska ges förutsättningar att delta i samhällslivet på lika villkor. Enligt ramkonventionens bestämmelser ska Sverige vidta lämpliga åtgärder för att främja fullständig och effektiv jämlikhet

mellan nationell minoritetsbefolkning och majoritetsbefolkning. Det kan i exempelvis handla om frågor inom det ekonomiska, sociala, politiska och kulturella livet. De nationella minoriteterna ska fullt ut kunna utveckla sin potential och ha samma förutsättningar i samhället som majoritetsbefolkningen. Samhället ska därför motverka missgynnande och utsatthet av de nationella minoriteterna. Handlingsplanerna verksätter resorörelsen ovan om skydd åt och främjande av jämlika förutsättningar för de nationella minoriteterna, barn inkluderat.

I handlingsplanerna nämns att jämställdhet och barns rättigheter särskilt ska främjas i arbetet med nationella minoriteter. Handlingsplanerna är dock inte jämställdhetsintegrerade. Under 2023 avser Region Norrbotten att omarbete det minoritetspolitiska arbetet genom att integrera arbetet inom ordinarie styrprocesser där jämställdhetsintegrering är en viktig del.

Barnets bästa ska bedömas och beaktas (artikel 3)

I Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk framgår att myndigheter är skyldiga att skydda, främja, bemöta och inkludera (inflytande och delaktighet) nationella minoriteter, deras respektive kulturer och minoritetsspråk. Nationella minoriteter ska på samma villkor som övrig befolkning bli bemötta och respekterade, här inkluderas såklart även barn och deras vårdnadshavare.

I Barnkonventionen betonas särskilt rättigheterna för barn som tillhör en minoritet eller ett urfolk. Anledningen är att barn som tillhör en minoritet i högre grad utsätts för diskriminering på olika sätt. Barn har rätt till sitt kulturliv, sin religion och sitt eget språk. Vidare har barn rätt att få känna till sitt ursprung bland annat för att kunna forma sin egen identitet. Om samhället, i detta fall Region Norrbotten, främjar minoriteters rättigheter med allt vad det innebär kommer det att bidra till att barn som tillhör en minoritet lättare kan känna till sitt ursprung, sin kultur och sitt språk. Att kunna vara med och utvecklas i t.ex. ett kulturellt sammanhang och känna tillhörighet kan främja barnets självkänsla, egenmakt, välmående och hälsa och torde därmed vara för barnets bästa.

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk lyfter alltså särskilt fram att barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas. Det händer dock att barn, bland annat tillhörande nationella minoriteter, får i uppgift att översätta åt föräldrar eller andra släktingar i mötet med hälso- och sjukvård. Ur barnperspektiv ger detta negativa konsekvenser som att barn får information de inte borde få. Det kan också innebära att barn får ta ett vuxenansvar i familjen och skolfrånvaro. Region Norrbotten har ett stort ansvar här. Handlingsplanerna har mål och aktiviteter som kopplar till minoriteters rätt att bli bemötta på sitt språk inom Region Norrbottens verksamheter.

Detta torde vara positivt för att förebygga och undvika att barn hamnar i en översättar/tolkroll till sin vårdnadshavare, familjemedlem eller släkting.

Alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6)

Som nämnts ovan så lyfts i minoritetslagen att barns utveckling av sin kulturella identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas. Barns och ungas möjligheter till inflytande ska särskilt främjas. Handlingsplanerna innehåller både mål och aktiviteter som utgår från dessa skyldigheter. Några exempel är att skapa förutsättningar för skapande av kultur för barn, verksamhet på nationella minoritetsspråk samt att utveckla dialogformer med barn och unga.

Region Norrbotten med flera regioner, har antagit dokumentet ”Strategi för samisk hälsa - en hälso- och sjukvård som bidrar till en god hälsa och en vård på lika villkor för samer 2020-30”. Det innebär att regioner har åtagit sig att arbeta för en kulturanpassad hälso- och sjukvård som aktivt bidrar till en god hälsa och en vård på lika villkor för samer. Det finns även ett kunskapsnätverk för samisk hälsa som startade år 2017. Jokkmokks hälsocentral har ett tilläggsuppdrag från Region Norrbotten att bedriva en resursenhet för samisk hälsa. För att ytterligare stärka samisk hälsa innehåller handlingsplanen för utfolket samer åtgärder såsom att implementera strategin för samisk hälsa i verksamheterna, delta i kunskapsnätverket samt att ta fram en struktur för att driva frågor om samisk hälsa.

Region Norrbotten har sedan november 2021 ett avtal med SANKS (Samisk nasjonal kompetansetjeneste – psykisk helsevern og rus) i Norge, vilket innebär att läkare inom vuxenpsykiatri samt barn- och ungdomspsykiatri kan remittera patienter dit.

Barnets delaktighet (artikel 12)

Barn har inte varit delaktiga i framtagandet av handlingsplanerna eftersom detta inte har hunnits med på grund av personalutbyte under tiden för framtagandet. Ett av målen i handlingsplanerna är att dialogformer för barn och unga ska utvecklas. En av aktiviteterna i handlingsplanerna är att utveckla konceptet Ungt samråd tillsammans med minoriteternas ungdomsorganisationer med syfte att stärka barn och ungas möjlighet till inflytande. Det ger även möjligheter att för unga minoriteter och urfolk får träffa varandra, vilket har varit ett önskemål från deras sida.

Barnombudsmannen har fått ett regeringsuppdrag att under 2022 kartlägga barns och ungas erfarenheter av inflytande och delaktighet i genomförandet av minoritetspolitiken enligt Barnkonventionen. Uppdraget

ska redovisas i mars 2023. Region Norrbotten kommer att ta del av resultatet av uppdraget och utifrån det vidta lämpliga åtgärder om så är lämpligt¹.

Andra relevanta artiklar i barnkonventionen

I Barnkonventionens artikel 30 står att i de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör ett urfolk ska ett barn som tillhör en sådan minoritet eller ett sådant urfolk inte förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk.

Summering av hur beslutet förhåller sig till barnkonventionen

Handlingsplanerna för Region Norrbottens arbete inom minoritetspolitiken/urfolk samer 2023-2025 innehåller mål och aktiviteter som främjar just barns rätt enligt minoritetslagen. Överlag stärker handlingsplanerna barnets rättigheter i enlighet med Barnkonventionen. De artiklar som särskilt anknyter till barn som tillhör en nationell minoritet är artikel 30 samt grundprinciperna, dvs. artiklarna 2, 3, 6 och 12.

Det som skulle kunna ha utvecklats i arbetet med att ta fram handlingsplanerna är att ha bjudit in barn och unga till dialog under framtagandet. Barn har dock varit delaktiga i framtagandet av Kulturplanerna som är en del av dessa handlingsplaner.

¹ Uppdrag att kartlägga barns och ungas erfarenheter av delaktighet och inflytande i genomförandet av minoritetspolitiken. Diarienummer: Ku2022/00924